ומ"ס לקרבן גדול קא מכוין: אמר אביי לא שנו אלא באילן שתחתיו י"ב אמה אבל באילן שאין תחתיו י"ב אמה הרי מקצת ביתו ניכר מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ממאי דבארבעי מציעתא קא מסיים דלמא בארבעי דהאי גיסא ובארבעי דהאי גיסא קמסיים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא שנו אלא באילן שתחתיו ח' אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות הרי מקצת ביתו ניכר תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל ~~תניא כוותיה דרב~~: מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום אבל אם אמר שביתתי במקום פלוני מהלך עד שמגיע לאותו מקום הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה בד"א במקום המסויים כגון ששבת בתל שהוא גבוה י' טפחים והוא מד"א ועד בית סאתים וכן בבקעה שהיא עמוקה י' והיא מד"א ועד בית סאתים אבל במקום שאין מסויים אין לו אלא ד"א. היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר והמכיר אומר שביתתי במקום פלוני בד"א כשסיים ד"א שקבע אבל לא סיים ד"א שקבע לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי דאי מוקמית ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא אי סיים ד"א מצי אזיל ואי לא לא מצי אזיל ~~תניא כוותיה דשמואל~~: טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה הוא שמערבין לו לשתי רוחות או שאמר לעבדיו צאו וערבו לי אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון ואם מיצעו עליו את התחום לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דרב? רב תנא הוא ופליג: אמר שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו לביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשכה ד' אלפים אמה:

אמר

ור' יוחנן סבר לקרבן גדול מכוון. והא לא אפשר וארבעין מינייהו לא אמרינן דלקדשו; אבל גבי שביתה כי אמר "תחתיו" מאי אחריות איכא ההוא ודאי לכולהו איכוון ואין שביתה אלא בד' לא אמרינן לקנו ליה בד' מינייהו : ל"ש (דלא אמר כלום) תרבע קאי : י"ב אמה. או יותר דאיכא למימר ד' דהאי גיסא או דהאי גיסא או מילעי הלכך לא מסיימי : אבל בי"א הרי מקצת ביתו ניכר. יש לך לברור שיעור שביתה בתוך י"א הללו שעל כרחך מקצת ביתו בתוכם הוא ומאי ניהו ארבע מציעתא דאי בדידהו אמר שפיר ואי בדהאי גיסא או בדהאי גיסא הרי חצי אמה מאלו ומאלו בתוכם של אמצעיות הלכך האי סומא לקנות בית ומיהו בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום כו' : וממאי דבארבעי מציעתא כו'. כלומר מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר ומה בכך אם מקצת בית ניכר בהן הרי י"ל דהאי גיסא בחר ליה או דהאי גיסא בחר ליה ואינו יודע את אלו וכיון דאיכא לספוקי בהני ובהני ואין אלו נבלעות באלו אין כאן סיום : ח' אמות. דאיכא למימר דהאי גיסא בחר או דהאי גיסא ולא הוי סיום : אבל ז' אמות. על כרחך מקצת ביתו ניכר באותה אמה אמצעית דא"א שלא בררה לו (ג) ואי באמצע האילן בחר ליה ד"א הרי היא מהן ואי מהאי גיסא [או מהאי גיסא] הרי היא מהן הלכך קנה שם בית ומיהו בא למדוד כו' : שביתתי במקום פלוני. כדמפרש ואזיל שהיה אותו מקום מוקף מחיצות וראוי להיות כולו כד' אמות הלכך לא צריך לסיומי ביה ד"א דכוליה כד"א ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה : בד"א. דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו : במקום המסויים. שמיוחד וחלוק משאר הבקעה שיש לו מחיצות והוא מד"א עד בית סאתים דבציר מהאי מאי "מהלך את כולו" איכא בלאו מחיצות נמי ד' קני ליה לשביתה ואם יותר מבית סאתים הוא ולא הוקף לדירה לא מהניין ליה מחיצות לשוייה כד"א : אבל מקום שאינו מסויים. כלומר שאינו כולו רשות אחת של ד"א כגון שאין לו מחיצות או שיש לו יותר מב' סאתים : אין לו. בתוכו אלא ד"א לבד מאלפים משם והלאה ובעי לסיומי ביה הי מינייהו כדמפרש ואזיל לקמן, וכי מסיים להו קני להו ומהלך משם והלאה אלפים אמה ותוך מחיצות עולה לו מן המנין : בד"א. דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ד"א לשביתה ואלפים מהן לכל רוח : במסיים ד"א. שקבע (ג)(בד') בהן שהיה לו בהן סימן אילן או אבן ואמר באותן ד' תהא שביתתי : לא יזוז ממקומו. אפילו פסיעה אחת מד"א של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנות וכאן שרצה לא סיים והיינו כרב : הכא במאי עסקינן. דקתני "לא יזוז" כגון דאיכא ממקום רגליו עד עיקרו תרי אלפי וד' גרמידי תרי אלפי לתחומא וד' לשביתה כולן כלין ממקום רגליו ועד עיקרו ועדיין נוף דאידך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן : דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא. שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני נמצא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שחשכה לו חוץ לתחומו שהרי רחוק ממקום שביתתו יותר מאלפים וד"א הלכך סיים לו ד"א בצד זה של אילן מאי הוי שפיר אבל לא סיים לו י"ל בעבר השני בחר והרי הוא עכשיו חוץ לתחומו ואין לו אלא ד"א וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אע"ג דלא סיים ומאי הוי כגון שכל תחתיו של אילן בתוך אלפים וד"א דכל ד' דיהבת ליה לשביתה תחתיו מטי תחומייהו עד מקום רגליו הלכך שביתה קנה לו שם אבל אינו יודע אם בצפונו או בדרומו ולפיכך ידו על התחתונה בא למדוד מצפונו של אילן לצד ביתו אלפים מודדין לו מדרומו ומקצרין לו (ד)(אבל) תחומו כל שיעור תחתיו של אילן ולא יגיע לביתו בא למדוד מן הדרום של אילן ולחזור לאחוריו ממקום רגליו כמדת תחתיו של אילן מודדין לו מצפונו של אילן וכלה התחום במקום רגליו : טעה ועירב לב' רוחות. לדרום ולצפון : כמדומה (ה)(שלא). שמותר לעשות כן ולילך שחרית כאן וערבית כאן וכיון שנתכוין לשתיהן והאחת הוא דקנתה לו ואינו יודע איזו היא נותנין עליו חומרי זו וחומרי זו : מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון. מהלך לביתו לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון, ומהלך לדרום מביתו כשיעור תחום שמניח לו עירוב של צפון לצד דרום כגון אם לא הוצרך ללכת אלא ג' אלפים לכאן וג' אלפים לכאן והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דליהוי ליה ממקום עירובו אלפים מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שבדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו ואלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו : ואם מיצעו עליו את התחום. עליו=בשבילו, מיצעו התחום=שהניח כל אחד עירוב לסוף אלפים דהשתא הוה ליה עירוב [עירו] באמצע ב' תחומין תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח דנתכוונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה : לא יזוז ממקומו. מביתו ואפילו כבני עירו אינו דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין ואינו יודע אי זה מהן קנה, זה עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון, וזה עירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום, קתני מיהת מהלך לצפון כעירובו לדרום אלמא היכא דמספקא לן בהי ניחא ליה אזלינן בתרווייהו לחומרא ומיהו במאי דשבקו שרי ליה למיזל ואע"ג דלא סיים בהי ניחא ליה והיינו כשמואל דאמר היכא דמספקא לן בהי ד"א דאילן קנה שביתה חומרי דתרווייהו יהבינן ליה : לימא סיועי סיועיה דרב. דאמר היכא דלא סיים לא יזוז ממקומו-דבמקום רגליו לא רצה לקנות, ותחת האילן הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא קנה לא הכי ולא הכי דהא הכא אמרינן אף על גב דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי קנה באחד מן העירובין ומותר להלך במקום ששניהם נוהגים לו דאי לרב אפילו לא מיצעו את התחום לא יזוז ממקומו דבביתו לא רצה לקנות ובשביתות העירובין לא סיים בהי ניחא ליה. וללשון ששמעתי קשיא לי מאי דוחקיה למימר רב תנא הוא ופליג מכדי פלוגתייהו דרב ושמואל במאי דרב סבר לא קנה לו מקום רגליו ולא תחת האילן ולשמואל קנה או מקום רגליו או תחת האילן ומותבינן לרב מהא דקתני דקנה או לצפון או לדרום ומהלך כרגלי שניהן מי דמיא הא לדרב הכא איכוון לתרווייהו וגבי עבדים נמי תרווייהו שליחותייהו עבוד ובתרתי שביתות אי אפשר מיהו חדא מינייהו קניא ומדלא ידיע הי קניא נותנין חומרי שתיהן עליו ואידך שרי ממה נפשך אבל התם ממקומו לא רצה לקנות ותחת האילן סבר רב דכיון דלא סיים לאו לו שביתה כלל, וא"ת היינו תיובתיה אמאי לא קני התם תחת האילן או ארבע צפוניות או ארבע דרומיות וליתיב עליה חומרי תרווייהו ואידך לישתרי ממה נפשך? אם כן לשמואל נמי הויא תיובתיה דהא מפרש בההוא לישנא דלשמואל אין לו מן האילן והלאה כלום, ואמאי, ממה נפשך מתחילת אילן לצד רגליו ליתיב ליה אלפים לצד ביתו :

והוא

ומר סבר לקרבן גדול מכוון. הקשה הר"ר אלפריס ל"ל לפרושי טעמא דר' יוחנן משום דלקרבן גדול קמכוון תיפוק ליה דר"י לית ליה ברירה דקסבר האחין שחלקו לקוחות הן בפרק מרובה (ב"ק סט:) ואומר ר"י דלא שייך כאן ברירה דלא צריכי לבירורן [א] דקדשי כל היכא דאיתנהו בתערובתן וא"ת והא צריך ארבע מהן ליתן לכהן לתרומת לחמי תודה ואומר ר"י דאם קן לכהן יכול להפריש ד' מכל מ' ומ' אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן אם לא יפריש י"א מכל מין ומין דהא כל מין ומין יש לו עשרה חולין ועשרה קדושות ואז א"א שלא תהא אחת תרומה מן הקדושות:

כזה

נט א מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ו טור ש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

ס ב מיי' פכ"ז מהלכו' שבת הלכה ט ופ"ז מהלכות עירובין הלכה ד' טוש"ע א"ח סי' שצו סעיף ב:

סא ג מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יב:

סב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יא:

סג ה מיי' פ"ח מהלכות עירובין הלכה א טור ש"ע א"ח סי' תיב:

◆

רבינו חננאל

אמר אביי לא שנו אלא באילן שיש תחתיו י"ב אמה שיש לומר כל ד' אמות מקום בפ"ע ואינו מסיים איזהו אבל באילן שתחתיו י"א אמה הרי מקצת ביתו ניכר כיון שאין תחת האילן שיעור ג' בתים ד' אמות לכל בית יש לומר ד' אמות שבאמצע הן מקום שביתתו ואם תתן לו מקום שביתה באמצע הרי כל ביתו ניכר אלא אם תנוח ד' אמות מצד אחד ותתן לו הז' אמות שנשארו (תתן לו) אם ד' אמצעיות תתן לו נשארו ג' החיצונות. ואם ד' החיצונות תתן לו נשארו באמצע ג' אמות מכל פנים נמצאת אמה אחת מכל בית. ודחינן ממאי דמד' מציעתא קא מסיים ולא אפשר דלא מינכר מקצת בייתיה דלמא מארבעי דבצפון או דארבעי דבדרום קא מסיים אבל במיצעי כלל לא דליכא מקצת ביתו ניכר. ואסיקנא לא שנו [אלא] באילן שתחתיו ח' אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות כיון דבית שביתתו לא פחות מד' אמות בין מצד אחד ובין מצד אחר אתה מודד לו ד' אמות אמה אחת מביתו ודאי ניכר תניא כוותיה דרב מי שהיה בדרך והיה מכיר אילן או גדר כו'. עד בד"א שסיים ד' אמות שקבע אבל לא סיים ד' אמות שקבע הרי זה לא יזוז ממקומו. לימא תהוי תיובתא דשמואל ומוקים שמואל להא ברייתא כגון דהוי ממקום רגליו ועד עיקר האילן תרי אלפי גרמידי וד' גרמידי וכיון דאמר שביתתי תחת האילן והוא ממקום רגליו ועד עיקר האילן אלפים וד' אמות נמצאו ד' אמות שתחת האילן חוץ לתחומו ואין אדם קונה שביתה חוץ לתחומו לפיכך אין לו אלא ד' אמות (דתניא) [והא דתניא] הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה אימתי בזמן שהוא בתוך אלפים אמות שלו אבל אם היה אותו מקום חוץ לאלפים אמה שלו אין לו אלא ד' אמות שהוא עומד בהן אבל (הן) [אם היו] ממקום רגליו ועד עיקרו של אילן אלפים מכוונות מהלך את כולן עד שמגיע תחת האילן ונעשה שם חמר גמל דהא לא סיים מקום שביתתו ויש לומר שבאותן ד' אמות שהיה עומד בהן מבעו"י שהן עכשיו לו לאלפים אמות בהו קנה שביתה ועכשיו יצא חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות בלבד. תניא כוותיה דשמואל טעה ועירב לב' רוחות כמדומה שמערבין לב' רוחות או שאמר לעבדיו צאו ועירבו עלי אחד עירב לו לצפון ואחד עירב לו לדרום מהלך בצפון כרגלי מי שעירב עליו לדרום וכו'. הנה טעה ועירב לב' רוחות דומה לזה שטעה ועירב ברגליו לקנות שביתה תחת האילן ולא קתני לא יזוז ממקומו אלא אומר מהלך בצפון כרגלי מי שעירב עליו לדרום כשמואל דאמר מהלך אלפים אמה קשיא לרב. ופרקינן רב תנא הוא וחולק תנא על תנא. ונתברר לדברי רב כי אם יש תחת האילן מז' אמות ולמטה כיון שיש לו מכלים ד' אמות מכל פנים מקצת ביתו ניכר שקנה שביתה והוא כגון תל גבוה עשרה טפחים שהוא מד' אמות ועד בית סאתים או בקע עמוק י' טפחים וכל מי שאין שביתתו ידוע סבר שאין לו מד' אמות שלו [כלום]. פי' מיצעו עליו את התחום. כגון שערבו לו בתוך אלפים שבצפון והעתיקו ממנו האלפים אמה שהיה לו בדרום ונתנום לו האלפים שבצפון לילך בצפון ד' אלפים ולא נשאר לו בדרום כלום נמצא אסור בכל הדרום. וכן עוד עירב עליו כענין הזה שפירשנו בדרום ולא השאיר לו (בדרום) [בצפון] כלום נמצא עירובו ספק כאן וספק כאן ואסור בצפון ובדרום שכשיבא לילך בצפון אומר לו עירובו בדרום ואין לו בצפון כלום וכשיבא בדרום דוחין אותו ואומר עירובו בצפון לפיכך לא יזוז ממקומו אבל אם נתנו עירובו בתוך אלפים מהלך בצפון כשיעור המקום שנתנו

מבנה ◇ תניא כוותיה דרב/דשמואל

מסורת הש"ס

רש"ל מ"ז

[לקמן נה.]

ביצה לז: ע"ש

[כתובות ת. גיטין לח: ב"ב סג. סנהדרין סג: חולין קכב:]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמדומה היה שמערבין:
(ב) רש"י ד"ה אבל ז' וכו' שלא בררה לו דאי באמצע:
(ג) ד"ה במסיים ד' אמות שקבע בהן כצ"ל ותיבת בד' נמחק:
(ד) ד"ה דאי מוקמת וכו' ומקצרין לו תחומו כצ"ל ותיבת אבל נמחק:
(ה) ד"ה כמדומה היה שמותר:

* ד' אמות ואין לו אלפים [illegible]

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה ומר סבר וכו' ואומר ר"י וכו' לבירורן. עי' מנחות פח ע"ב תוס' ד"ה ליקדשו וכו' ודו"ק: